

YTTRANDE Dnr RA 04-2019/9535
2019-11-11 Ert Dnr Ju2019/02632/DOM

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.dom@regeringskansliet.se

Digital kommunikation i domstolsprocesser (Ds 2019:18)

Sammanfattning

Promemorian innehåller många förslag som Riksarkivet tillstyrker eller inte har några åsikter om. Riksarkivet anser dock att den saknar en behandling av arkivvårdens betydelse för möjligheten att övergå till en digital kommunikation i domstolsprocesser. Vidare saknar Riksarkivet en beskrivning över när den digitala kommunikationen i domstolsprocesser befinner sig inom eller utanför tillämpningsområdet för eIDAS-förordningen och vilka konsekvenser det får för användandet av elektroniska underskrifter.

Riksarkivet lämnar kommentarer enligt nedan.

Arkivvårdens betydelse för en digital kommunikation i domstolsprocesser

Riksarkivet anser att man, vid en övergång till en digital kommunikation i domstolsprocesser, behöver belysa om det ändrade arbetssättet påverkar arkivbildningen. Är handlingstyperna desamma eller tillkommer och upphör några? Det bör finnas en översiktlig beskrivning över vilka handlingar som kommer in och upprättas inom processen.

God offentlighetsstruktur och arkivredovisning

Eftersom domstolsprocesserna sträcker sig över olika domstolar, det vill säga olika arkivbildare, behöver man beakta vilken inverkan arbetssättet har för återsökningen av handlingar. Det kan finnas ett behov av att beskriva vilka handlingar som kommer in eller upprättas inom olika delar i processen och var handlingarna bildar arkiv. Den som vill ta del av en handling ska enkelt kunna ta reda på vilken instans man ska vända sig till. Vid upprättandet av en arkivbeskrivning och en arkivförteckning ska domstolarna med flera följa 6 § 2. arkivlagen (1990:782) och 6 kap. Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 2019:2) och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter.

I 3 kap. RA-FS 2019:2 finns bestämmelser som rör arkivets organisation:

4 § Handlingar som tillkommit under handläggningen av ett ärende eller annan avgränsad process, ska kunna presenteras och lämnas ut samlat. Handlingarna ska så långt möjligt ges en organisation som avspeglar processen.

5 § Handlingarna ska arkiveras på ett sådant sätt att det klart framgår vilket innehåll de hade när de inkom till myndigheten, upprättades där, eller användes som underlag för myndighetens handläggning eller övriga handlande.

Riksarkivet vill erinra om behovet av att upprätthålla samband mellan mål i under- och överrätter. Det bör i mål som har överklagats finnas beständiga hänvisningar till mål hos underrätt (Persistent Identifiers, PID).

Det bör gå att se i vilken kontext en handling är upprättad eller inkommen samt att den elektroniska handlingen med dess innehåll är intakt. Enligt 4 kap. 1 § Riksarkivets föreskrifter (2009:1) och allmänna råd om elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling) ska de elektroniska handlingarna fortlöpande framställas, överföras, dokumenteras, hanteras, förvaras och vårdas så att de kan presenteras upprepat under den tid som de ska bevaras. Enligt 10 § i samma kapitel ska elektroniska handlingar förses med uppgifter i den utsträckning det behövs för förståelsen av handlingarna.

Arkivvårdens betydelse genom domstolsprocessen och därefter

Riksarkivet anser att en förutsättning för en säker digital kommunikation i domstolsprocesser är att hänsyn tas till olika aspekter av arkivvården av de elektroniska handlingar som kommer in eller upprättas. De bevarandeåtgärder som krävs för att handlingarna ska finnas kvar under hela bevarandetiden och de åtgärder som krävs för att verkställa föreskriven gallring ska vidtas.

De arkivvårdande aspekterna ska beaktas redan vid valet av metoder när förvaltningen upprättar och tar emot handlingar. Domstolarna med flera ska leva upp till kraven i Riksarkivets föreskrifter (2009:1) och allmänna råd om elektroniska handlingar och i Riksarkivets föreskrifter (RA-FS 2009:2) och allmänna råd om tekniska krav för elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling).

Riksarkivet saknar en genomlysning över behovet av att kunna fastställa handlingarnas autenticitet över tid. Det framgår inte med önskvärd tydlighet om utredaren anser att underskriften är en del av handlingen och om hela handlingen ska finnas kvar under hela bevarandetiden. Riksarkivet saknar en beskrivning över hur länge det finns ett behov av att kunna fastställa handlingens autenticitet genom att validera den elektroniska underskriften, till exempel med hjälp av uppgifter som finns hos tillhandahållaren av underskriftstjänsten.

Den tekniska utvecklingen leder till att allt mer avancerade algoritmer krävs för underskrifter. Riksarkivet anser att det behövs ett ställningstagande till om det då räcker med att på annat sätt kontrollera de överförda underskrifterna, till exempel genom att bevara och kontrollera kondensat som består av en beräkning av

hashvärden och checksummor över de elektroniska handlingarna. Det ska gå att fastställa handlingens autenticitet, att visa att handlingen är intakt och att dess integritet inte kan ifrågasättas.

Det framgår inte om det finns domstolsprocesser som pågår så pass länge att de handlingar som inkommer eller upprättas tidigt i processen behöver omfattas av åtgärder för att de ska finnas kvar när processen avslutas. Likaså framgår det inte om rättsverkan efter att processen har avslutats kan komma att finnas under en lång tid och om det i så fall får betydelse för bevarandet av de elektroniska handlingarna.

Behovet av gemensamma strukturer för informationsutbyten

Riksarkivet anser att domstolar med flera bör använda gemensamma strukturer, metadatabegrepp och regler när information förs över inom den digitala kommunikationen i domstolsprocessen. Detta för att förhindra en förlust av information och en försämring av möjligheten att fastställa autenticiteten. Gemensamma strukturer, metadatabegrepp och regler kommer även att underlätta arkiveringen och återanvändandet av informationen. På så sätt skapas ett oberoende till vilket eller vilka digitala systemstöd som används nu och i framtiden. Informationen riskerar inte att bli inlåst i en viss teknisk lösning.

Riksarkivet har fastställt en förvaltningsgemensam specifikation för ärendehantering information (FGS Ärendehantering, RAFGS) som kan användas vid utbyte av mål- och ärendeinformation. Specifikationen är generell för överföring av uppgifter (metadata) som är gemensamma för alla typer av ärenden. Det är möjligt att komplettera den med uppgifter som är typiska för domstolsprocessen.

Riksarkivet har fastställt en förvaltningsgemensam specifikation för paketstruktur för e-arkiv (FGS Paketstruktur, RAFGS) som bör användas vid överföringar av information mellan system för verksamhetsinformation, vid överföringar från system för verksamhetsinformation till e-arkiv, vid överföringar mellan e-arkiv och vid publicering av informationsmängder.

Olika former av elektroniska underskrifter

Riksarkivet saknar en beskrivning över när den digitala kommunikationen i domstolsprocesser befinner sig inom eller utanför tillämpningsområdet för eIDAS-förordningen (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen).

Det behövs en problematisering av huruvida användandet av betrodda tjänster i enlighet med eIDAS-förordningen får konsekvenser för användandet av avancerade och kvalificerade elektroniska underskrifter. Enligt artikel 25 i eIDAS-förordningen är det kvalificerade elektroniska underskrifter som motsvarar ett egenhändigt undertecknande.

Rättslig verkan av elektroniska underskrifter

1. En elektronisk underskrift får inte förvägras rättslig verkan eller giltighet som bevis vid rättsliga förfaranden enbart på grund av att underskriften har elektronisk form eller inte uppfyller kraven för kvalificerade elektroniska underskrifter.
2. En kvalificerad elektronisk underskrift ska ha motsvarande rättsliga verkan som en handskriven underskrift.

På sidan 100-101 i promemorian slås fast att Sverige får besluta om att en avancerad elektronisk underskrift har samma betydelse som underskrift med penna på papper. I linje med detta fastslår utredaren att rättegångsbalken bör ändras så att elektroniska underskrifter ska bestå av avancerade elektroniska underskrifter enligt eIDAS-förordningen. Riksarkivet har ingen synpunkt på detta konstaterande, men tycker att utredaren kan öppna upp för att även kvalificerade elektroniska underskrifter får användas.

I de fall den digitala kommunikationen sker inom tillämpningsområdet för eIDAS-förordningen och avancerade elektroniska underskrifter får användas i offentliga nättjänster ska enligt eIDAS-förordningen även kvalificerade elektroniska underskrifter få användas.

Artikel 27

Om en medlemsstat kräver en avancerad elektronisk underskrift för användningen av en nättjänst som erbjuds av ett offentligt organ eller på ett offentligt organs vägnar, ska medlemsstaten erkänna avancerade elektroniska underskrifter, avancerade elektroniska underskrifter som är baserade på ett kvalificerat certifikat för elektroniska underskrifter och kvalificerade elektroniska underskrifter i åtminstone de format eller med de metoder som anges i de genomförandeakter som avses i punkt 5.

För Riksarkivet är det otydligt om utredaren menar att kvalificerade elektroniska underskrifter får användas i domstolsprocesser. Föreslagna författningar kan, om så är fallet, innehålla tydligare bestämmelser om att de elektroniska underskrifterna minst ska motsvara de krav som ställs på avancerade elektroniska underskrifter enligt artiklarna 3 och 26 i eIDAS-förordningen.

Riksarkivet konstaterar att utredaren inte har tagit upp möjligheten att använda elektroniska stämplor. Sådana stämplor kan utgöra ett bevis för att ett dokument har utfärdats av en juridisk person och säkerställa en visshet om dokumentets ursprung och integritet (skäl 59 eIDAS-förordningen). Dessa kan med fördel användas i kombination med en beräkning av kondensat (se texten ovan om elektroniskt underskrivna handlingar) vid kontroller av de elektroniska handlingarnas autenticitet.

Författningsförslagen

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol

I 32 § första stycket föreslås nuvarande formulering om att domar årsvis ska föras samman i inbundna böcker stå kvar. Riksarkivet menar att om syftet är att främja en digital kommunikation där handlingar och uppgifter är elektroniska, kan ett motsvarande krav vara att hålla samman och bevara domarna logiskt i elektroniska årsböcker. På så sätt kan handlingar bevaras i ursprungligt skick vilket främjar en enklare åtkomst och sökmöjligheter inom böckerna.

Konsekvenser

På sidan 99 tas frågor om jämställdhet mellan män och kvinnor upp. Det är ingen fråga för Riksarkivet, men man hade även kunnat ta upp skillnader i digital mognad mellan olika åldersgrupper och andra samhälleliga grupperingar.

Beslut i detta ärende har fattats av riksarkivarie Karin Åström Iko. Ärendet har handlagts av utredare Monika Jansson, föredragande. Vid ärendets slutliga beredning har avdelningschef Peter Sivervall deltagit.

Karin Åström Iko
Riksarkivarie

Monika Jansson
Utredare